

Mojca Zega,
Petra Žvab Rožič

Med udornicami, jamami in staroverci

Geo sprehod po Divaškem krasu

Geo izlet nas tokrat vabi na Divaški kras, v odmaknjeni svet kraških udornic in jam. Lahka pot je idealna za družine in za sprehod s pasjimi prijatelji na sončen jesenski ali pomladni dan, ko vrhove še prekriva sneg. Za geo izlet porabimo vsaj dve uri, lahko pa kar cel dan, odvisno od naše radovednosti.

Primorsko avtocesto zapustimo na izhodu Divača. V krožišču z ogromnim kapnikom, pripeljanim iz kamnoloma Črni Kal, izberemo izhod Divača. Po slabem kilometru v križišču zavijemo levo in takoj zatem v majhnem krožišču izberemo drugi izhod, smer Lokev. Po cesti Divača–Lokev se peljemo še približno 360 metrov, nato na levi strani zagledamo majhno makadamsko parkirišče, kjer pustimo avto. Pri parkirišču stoji pojasnjevalna tabla, ki nam postreže z bogato vsebino območja ter z zemljevidom krožne učne poti Divaški kras.

Kras in kras

Izraz "kras" označuje kamnit, neporaščen in sušen svet, ki ga gradijo vodotopne karbonatne kamnine, predvsem apnenec, redkeje dolomit. Padavinska voda jih počasi, a vztrajno raztaplja, pri čemer nastajajo značilne kraške površinske in podzemne oblike, kot so žlebiči, podi, udornice, jame, brezna, in drugo. Lastno ime Kras pa predstavlja geografsko območje med Tržaškim zalivom, Soško in Vipavsko dolino, gornjo Pivko, Brkini in Socerbsko planoto. Izraz za naravni pojav kras pravzaprav izvira iz imena te pokrajine in je tudi mednarodno strokovno priznan (italijansko: carso; nemško, angleško: karst ...).

Risnik in Radvanj

Že po prvih korakih začutimo, da smo vrvež pustili za seboj. Oko zapleše po prostrani kraški krajini in pred nami se odpre mogočna udornica Risnik.

Pojasnjevalna tabla
z zemljevidom poti
Foto: Mojca Zega

Udornice ali udorne doline so zagotovo ena bolj privlačnih in zapletenih kraških reliefnih oblik. Po definiciji so to kraške globeli, ki so nastale z nenadnimi ali postopnimi udori stropov (površja) nad podzemnimi jamskimi rovi in dvoranami. Od "klasičnih" vrtač ali dolin se razlikujejo predvsem po velikosti in globini ter po običajno strmih, skalnatih, celo previsnih pobočjih. V njihovih stenah pogosto opazimo jamske votline in pečine.

Risnik je najbolj poznana udornica na Divaškem krasu. Leži južno od naselja Divača, globoka je približno osemdeset metrov. Obod je nepravilne oblike in v premeru meri do dvesto petdeset metrov. Iz dna se proti obodu dvigujejo melišča, ki postopoma preidejo v 30 do 40 metrov visoke prepadne stene. Te gradijo apneneci, ki so nastali v toplih tropskih morjih, v obdobju krede, pred približno devetdesetimi milijoni leti. V njih lahko opazujemo fosilne ostanke školjk in drugih organizmov, ki pričajo o biotski pestrosti nekdanjih morij. Obiskovalci se navadno razgledujemo z obodov udornic ali plezamo v njihovih ostenjih, le redko pa se spustimo na dno. Dna udornic so svojevrsten svet, vpet med površje in podzemlje. V njih se skriva marsikaj, od jamskih vhodov do živalskih brlogov in številnih sledov, ki pričajo o življenju naših prednikov. Pozorno in izkušeno oko bo na severovzhodnem in severozahodnem delu oboda Risnika opazilo prehode, po katerih se čez melišča, brez večjih nevarnosti, spustimo na dno. Nastanek Risnika je povezan z nekdanjim potekom podzemnih tokov reke Reke in udiranjem površja nad njimi.

Učna pot okoli Risnika se na razcepu usmeri proti zahodu do sosednje dvojne udornice, imenovane Radvanj. Dvojne zato, ker ima dve dni, ki sta ločeni z manjšim grebenom; zahodno dno – Gorenjski Radvanj, in vzhodno – Divaški Radvanj. Pobočja niso strma, v obe dni pa vodi utrjena steza.

Triglavca

Triglavca se nahaja v neposredni bližini Radvanja. Po nastanku je Triglavca spodmol. Spodmoli so plitke, jamam podobne odprtine v strmih pobočju ali skalni steni. Vhod v Triglavco se nahaja v dnu skalne stene. Do

Naravovarstveni statusi

Risnik, Radvanj, Triglavca in Divaška jama so uvrščeni med naravne vrednote državnega pomena. Risnik je poleg tega zavarovan tudi kot naravni spomenik.

njega se brez težav spustimo čez pobočni gruč, porasel z mahom. Triglavca je nekaj posebnega. Še ne tako dolgo tega je lokalno prebivalstvo tu izvajalo obrede čaščenja spolnosti in rodnosti. Ob pogledu na naravni oltar, ki ga tvorita stalagmitna in stalaktitna tvorba, se obiskovalec hudomušno nasmehne in za nekaj minut prepusti domišljiji prasto pot.

Preostali čas izkoristimo še za ogled bližnje Divaške jame, ki je eden od manj znanih biserov našega Kraša. Jamarji društva Gregor Žiberna Divača vas bodo s

predhodno najavo popeljali v razkošje lepote in tišine, brez ropotanja vagonov in neskončnih vrst čakajočih turistov (www.divaska-jama.info/). Za konec geo izleta priporočamo, da, kot se za geologe spodobi, dušo in želodec privežete s kraškimi dobrotami na eni od bližnjih domačij v Matavunu ali Betaniji. ●

Zanimiva literatura za tiste, ki želijo izvedeti več:

Andrej Mihevc: Speleogeneza Divaškega kraša. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001.

Boris Čok: Opis poganskega obreda v spodmolu Triglavca. Studia Mythologica Slavica XIII, 309–312, 2010.

Ladislav Placer: Triglavca, kraj češčenja plodnosti. Poizkus etimologije Divače. Studia Mythologica Slavica XIII, 313–323, 2010.

Udornica Risnik. Zavetna in samotna ostenja udornic so zanimiva tudi za plezalce. V stenah udornic najdemo številna plezališča, nekatera znana le lokalnim navdušencem, druga pa tudi mednarodno, na primer Osp. Pogosto so ta ostenja pomembna zavetišča številnim vrstam ptic in gnezdišča ogroženih vrst ujed.

Foto: Mojca Zega

Triglavca – pot po melišču do spodmola
Foto: Mojca Zega

Pojasnevalna tabla Triglavce Foto: Mojca Zega

